

Päivämäärä
17.3.2020

OULUN KAUPUNKI

RITAHARJUN KORTTELEIDEN 100 JA 101 LIITO-ORAVASELVITYS

Päivämäärä **17.3.2020**
Laatija **Antje Neumann, Ramboll Finland Oy**
Tarkastaja **Elviira Ritari, Ramboll Finland Oy**
Hyväksyjä **Johanna Jylhä, Oulun kaupunki**
Kuvaus **Ritaharjun liito-oravaselvitys**
Projektinro **1510054765-001**
Kansikuva Ritaharjun metsäinen selvitysalue ilmakuvassa 28.2.2020

SISÄLTÖ

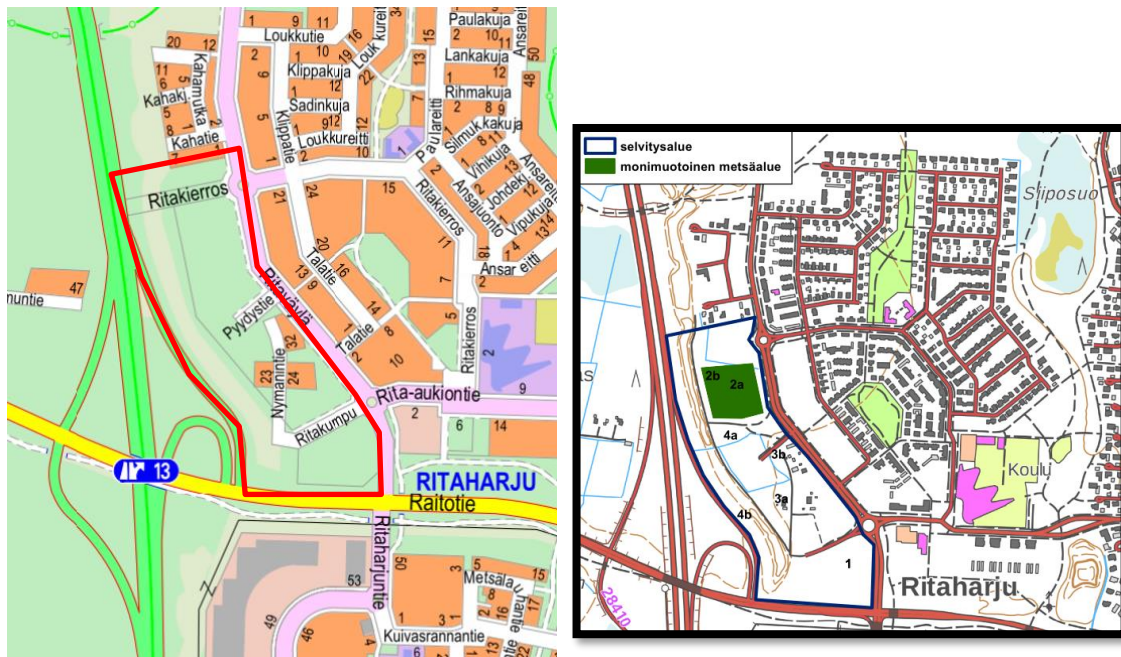
1.	JOHDANTO	3
2.	MENETELMÄT	3
3.	TULOKSET	4
4.	TULOSTEN TARKASTELU	5
5.	EPÄVARMUUSTEKIJÄT	7
6.	YHTEENVETO	7
7.	LÄHDE- JA KIRJALLISUUSLUETTELO	8

1. JOHDANTO

Oulun Ritaharjun korttelien 100 ja 101 suunnitellulle toimistotilarakennusten tontin alueelle (17,3 ha) laadittiin vuonna 2018 luonto- ja maisemaselvitys (Ramboll Oy) (Kuva 1). Työ liittyi asemakaavamuutokseen. Pohjois-Pohjanmaan ELY keskus on kirjoittanut lausunnossaan (PO-PELY/1338/2018):

”Luontoselvitys on päivätty 5.10.2018. Seuraavana päivänä, 6.10.2018, tehtiin näköhavainto liito-oravayksilöstä Ahvenojalla, joten se ei ole ollut luontoselvityksen tekijöiden tiedossa. Havaintopaikan etäisyys kaava-alueelle on vähän yli 2 km linnuntietä. Luontoselvityksen mukaan kaava-alueella on liito-oravalle soveltuvaa elinympäristöä, mutta sen esiintymistä pidetään epätodennäköisenä mm. huonojen kulkuyhteyksien vuoksi. Liito-oravan liikkumista alueiden välillä ei kuitenkaan voi esitettyjen tietojen perusteella sulkea pois. ELY-keskus esittää, että liito-oravan esiintyminen kaava-alueella tarkistetaan maastossa lajille soveltuvista ympäristöistä.”

Tämän työn tarkoituksena on ollut selvittää Ritaharjun suunnittelualueen liito-oravatilannetta.

Kartta 1. Vuonna 2018 tehdyn luontoselvityksen selvitysalueen rajaus ja selvityksessä 2018 esitetty monimuotoinen metsäalue (varttunut kuusikko). Vihreällä merkattu metsäalueelle ja sen reuna-alueille tehtiin liito-oravaselvitys 28.2.2020.

2. MENETELMÄT

Liito-oravaselvitys tehtiin ns. papanamenetelmällä, joka perustuu liito-oravan keltaisten talvipapanoiden etsimiseen lajille sopivassa elinympäristössä varttuneiden kuusten ja lehtipuiden juurilta. Papanoita kertyy yleensä eniten talven aikana käytettyjen kolopuiden alle, mutta niitä voi löytyä myös ruokailuun tai kulkureitteinä käytettyjen puiden alta (Nieminen ym. 2017). Maastotyöt tehtiin 28.2.2020 viisi päivää kestäneen aurinkoisen sääjakson päätteeksi. Näin välttiin varmistaa, ettei mahdolliset papanat olleet peittyneet vastasataneen lumen alle. Lunta oli muutoinkin melko vähän maassa ja suuri osa puiden runkojen alaosa oli paljaana. Aluetta kierrettiin systemaattisesti ristiin rastiin. Selvitys on tehty hieman laajemmalle alueelle kuin kartassa 1 esitetty monimuotoinen metsäalue. Sitä ulotettiin koko kuusikon alueelle (kuva 1) eli noin 2,1 ha kokoiselle alueelle. Liito-oravaselvityksen teki FM biologi Antje Neumann Ramboll Finland Oy:stä.

3. TULOKSET

Liito-oravaselvityksen kohteena olevassa noin 2,1 ha kokoisessa varttuneessa kuusikossa (tuore kangasmetsä, kuvat 1 ja 2) ei löydetty liito-oravan papanoita eikä muita merkkejä lajin esiintymisestä kuten esim. risupesät tai syömisjäljet. Kuusikko täyttää puuston lajinkoostumuksen ja iän perusteella liito-oravan elinympäristövaatimukset.

Ahola ym. (2016) mukaan liito-oravan naaraiden elinpiirit ovat kooltaan tyypillisesti 3-10 ha, mutta koko elinpiirin metsän ei tarvitse olla järeää kuusimetsää. Elinpiirin voi kuulua myös nuorempia metsäkuvioita, joissa liito-orava käy ruokailemassa.

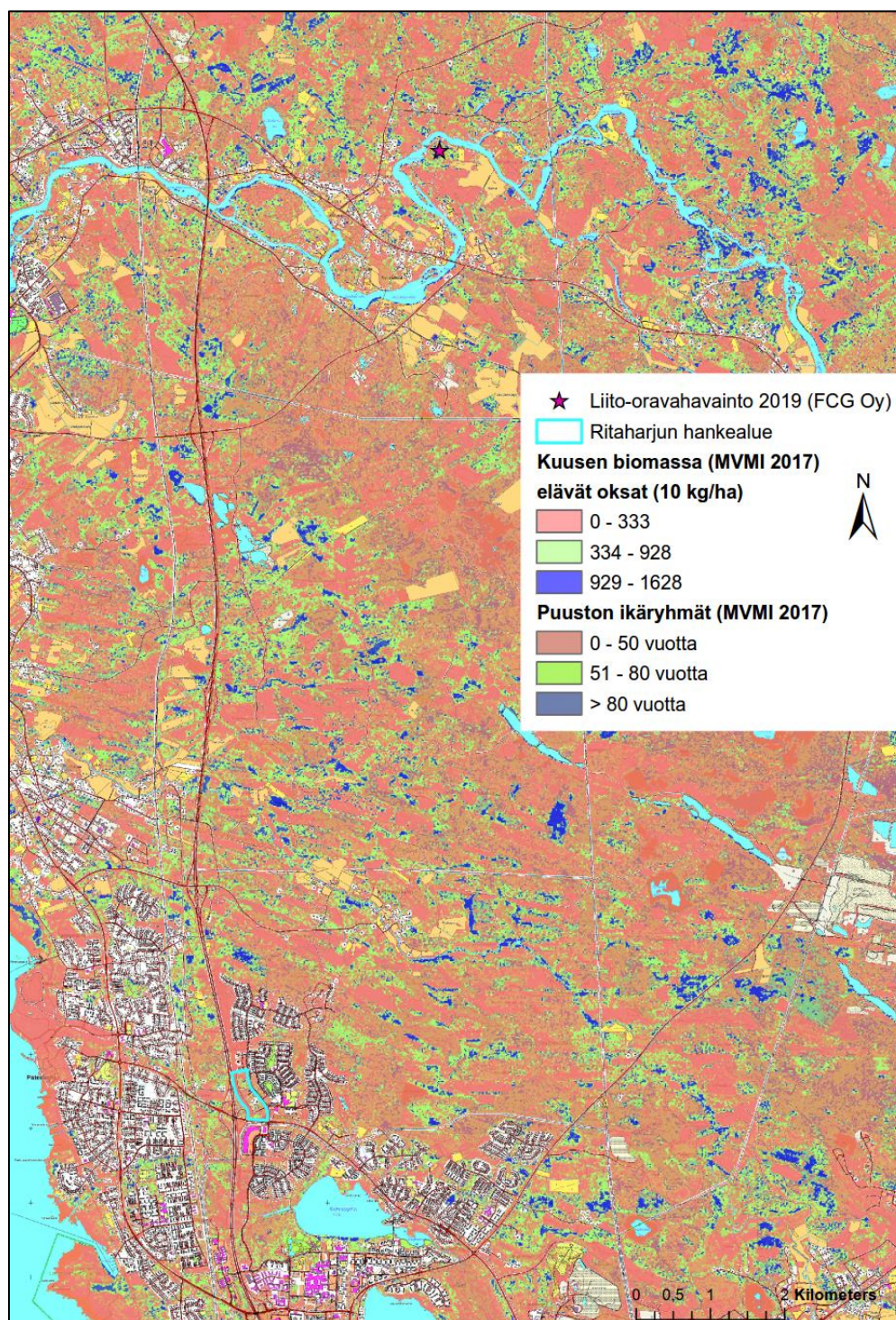
Kuva 1. Ritaharjun selvitysalueen varttunut kuusikko (noin 2,1 ha) ilmakuvassa. Kuusikolle tehtiin liito-oravaselvitys 28.2.2020.

Kuva 2. Kuusikossa oli melko vähän lunta eli hyvät olosuhteet liito-oravan papanoiden havainnoinnille. Alueella ei löydetty papanoita tai muita merkkejä liito-oravan esiintymisestä.

4. TULOSTEN TARKASTELU

Alla olevassa karttakuvassa on esitetty Riitaharjun hankealueen sekä ELY-keskuksen lausunnossa 2019 mainittu liito-oravan papanahavainnon (FCG Oy 2019) sijainnit. Puusto ikäluokkien ja lajinkoostumuksen perusteella sopivat elinympäristöt (ydinympäristöt) näkyvät kartassa tummansinisinä, vähemmän todennäköiset ympäristöt (ja muut ympäristöt kuten mahdolliset ruokailualueet ja siirtoreitit) vihreänä.

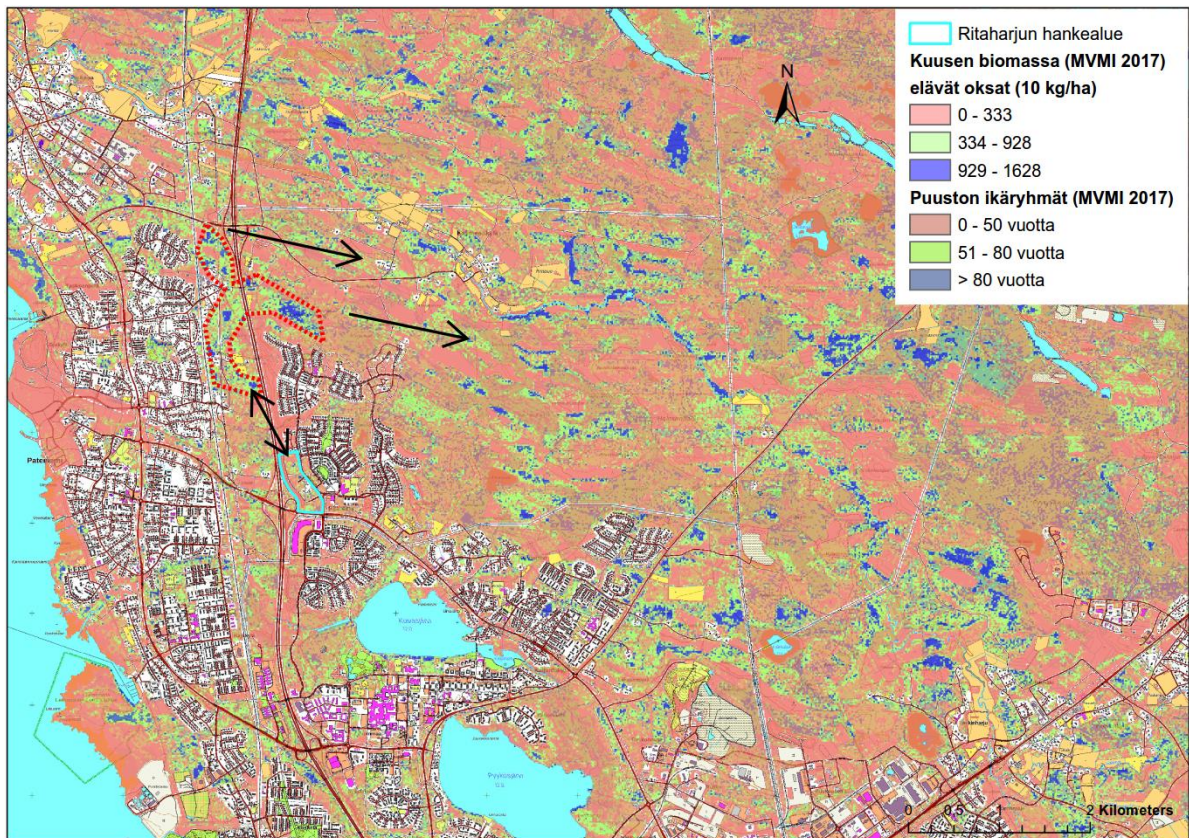
Kartta 2. Ritaharjun hankealue, vuonna 2019 tehdyn liito-oravahavainnon (FCG Oy) sijainti sekä puuston ikä- ja lajinkoostumuksen perusteella arvioitujen mahdollisten elinympäristöjen sijoittuminen alueelle. Tumman siniset alueet ovat puuston perusteella todennäköisimmät elinympäristöt.

Kartta 2 perusteella vuonna 2019 (FCG Oy) tehdyn papanahavainnon luoteis- ja itäpuolella on varttuneen kuusivaltaisen metsän kuvioita, jotka ovat yhteydessä keskenään. Papanahavainto sijoittuu niiden alueiden väliin ja tulkittiin selvitysraportissa (FCG Oy 2019) läpikulkumatkalla olleen liito-oravan jätökseenä, koska vain yhden puun alla oli vähäinen papanamäärä.

Ritaharjun hankealueen varttunut kuusikko on mahdollisesti liian eristyksessä muista sopivista elinympäristöissä ollakseen liito-oravan elinympäristöä tai osana kulkureittinä. Lähin sopiva elinympäristö sijoittuu noin kilometrin päähän tutkitusta kuusikosta luoteeseen. Alueiden välissä on mäntyvaltaisempaa metsää, joka voisi näin lyhyellä etäisyydellä kuitenkin toimia lajin kulkuyhteyksinä (kartta 3). Meluvallin puuton alue sekä nelostie voivat muodostaa estevaikutuksia liito-oravan kulkemiselle, vaikka lajin tiedetään osavan liittävän 50 m metrin leveän aukean (esim. hakkuuaukean tai sähkölinjan) yli (Hanski 2016). Laji yleensä välttää liian avoimia paikkoja, joissa se voi helposti joutua saalistajien uhriksi.

Suuri osa Ritaharjun hankealuetta ympäröivästä metsästä on kuitenkin joko liian nuorta tai kuusen osuus puustosta liian pientä ollakseen tyypillinen liito-oravan elinympäristö.

Hankealueen itäpuolinen ja eteläpuolinen asunto- ja ostoskeskusalue on melko tiivistä rakennettu ja siinä on vain vähän metsäisiä kaistaleita, jotka voisivat toimia lajin kulkureitteinä.

Kartta 3. Ritaharjun hankealue ja sitä ympäröivät metsäalueet. Tumman siniset alueet ovat puuston perusteella todennäköisimmät liito-oravan elinympäristöt. Nuolilla on merkattu mahdollisia kulkuyhteyksiä hankealueen ja sopivien elinympäristöjen välissä.

5. EPÄVARMUUSTEKIJÄT

Liito-oravaselvityksen perusteella on voitu todistaa riittävällä varmuudella, että Ritaharjun hankealueen kuusikolla ei ollut liito-oravan elinympäristöä talvella 2020.

Liito-oravaselvityksiä on tehty lajin pääasiallisen levinneisyysalueen ulkopuolella hyvin vähän, joten Oulun alueen mahdollisesta liito-oravatilanteesta ja kulkureiteistä ei ole paljoa tietoa käytävissä. Asiantuntija-arviot potentiaalisten elinympäristöjen ja kulkureittien esiintymisistä Oulun alueella pohjautuvat siis pääosin muualla (Kainuu, Etelä-Pohjanmaa, Tampere) tehtyihin havaintoihin.

Liito-oravien elinympäristöjen tilanne ei ole staattinen. Etenkin nuoret liito-oravat voivat liikkua eri elinympäristöjen välissä, kunnes ovat löytäneet oman reviirinsä. Sellainen nuoren yksilön reviiri voi olla täysin uusi, ennen asuttamaton metsikkö.

Myös alueen talousmetsien tilanne muuttuu jatkuvasti metsätaloudellisten toimenpiteiden takia. Varttuneet metsät ovat uudistuskypsiä metsiä eli osa vuoden 2017 MVMI tietojen perusteella mahdollisiksi liito-oravan elinympäristöiksi arvioiduista metsistä on mahdollisesti jo hakattu.

6. YHTEENVETO

Ritaharjun kaava-alueella tehtiin liito-oravaselvitys noin 2,1 ha kokoiselle varttuneelle kuusimetsälle. Alueella ei havaittu liito-oravan papanoita tai muita merkkejä lajin esiintymisestä.

Kuusimetsä on puuston iän ja rakenteen perusteella sopiva elinympäristö liito-oravalle. Kuusikko on mahdollisesti kuitenkin liian eristyksessä muista sopivista elinympäristöissä ollakseen liito-oravan elinympäristöä tai osana kulkureittinä. Tämän selvityksen tulosten perusteella arvioidaan, että hankealueella ei esiinny liito-oravan lisääntymis- ja levähdyspaikkoja.

7. LÄHDE- JA KIRJALLISUUSLUETTELO

Hanski, I.K. 2016. Liito-orava. Biologia ja käyttäytyminen. Metsäkustannus Oy

Hyvärinen, E., Juslén, A., Kemppainen, E., Uddström, A. & Liukko, U.-M. (toim.) 2019. Suomen lajien uhanalaisuus – Punainen kirja 2019. Ympäristöministeriö & Suomen ympäristökeskus. Helsinki. 704 s.

Luonnonsuojelulaki 1096/1996.

Metsätutkimuslaitos 2020. Monilähteen valtakunnan metsien inventoinnin (MVMI) puustotiedot vuodelta 2017 (www.paikkatietoikkuna.fi)

Nieminen, M. & Ahola, A. (toim.) 2017: Euroopan unionin luontodirektiivin liitteen IV lajien (pl. lepakot) esittelyt. – Suomen ympäristö 1/2017: 1-278.

Rassi, P., Hyvärinen, E., Juslén, A. & Mannerkoski, I. (toim.) 2010: Suomen lajien uhanalaisuus – Punainen kirja 2010. – Ympäristöministeriö ja Suomen ympäristökeskus. Helsinki. 685 s.

Raunio, A., Schulman A. & Kontula, T. (toim.) 2008: Suomen luontotyyppien uhanalaisuus – osa 2. Luontotyyppien kuvaukset. Suomen ympäristö 8/2008. Suomen ympäristökeskus. 572 s.

Sierla, L, Lammi, E., Mannila, J. & Nironen, M. 2004: Direktiivilajien huomioon ottaminen suunnittelussa. Suomen ympäristö 742, Luonto ja luonnonvarat, s. 114.